

Utlåtande 2006:13 RIII (Dnr 302-3871/2004)

Stockholms parkprogram

Hemställan från gatu- och fastighetsnämnden

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Förslaget Stockholms parkprogram godkänns som inriktning för åren 2005-2009 med de revideringar som framgår av stadsledningskontorets tjänsteutlåtande samt vad borgarrådet anför i detta utlåtande.
2. Berörda nämnder ska utveckla och sköta Stockholms parker och natur i enlighet med parkprogrammet.
3. Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med marknämnden utforma lokala parkplaner i enlighet med parkprogrammet före december 2007.
4. Marknämnden ges i uppdrag att samordna, revidera, följa upp och utvärdera programmet. En samlad utvärdering ska göras efter halva programperioden.

Föredragande borgarrådet Leif Rönngren anför följande.

Ärendet

Stockholms parkprogram har utarbetas av gatu- och fastighetskontoret i samråd med stadsdelsförvaltningarna och stadsbyggnadskontoret, *bilaga 2*. Programmet är en sammanhållen vägledning för alla som arbetar med planering, projektering och skötsel av våra parker.

Programmet innehåller såväl övergripande mål och strategier som råd och riktlinjer. Parkprogrammet ska fungera som handledning vid planering av

parker, hur vi kan uppnå hållbara parkmiljöer och hur parkerna kan utvecklas för att bli en större resurs för användarna.

Remisser

Gatu- och fastighetsnämnden har brett (sexton stadsdelsnämnder och sex facknämnder och råd) begärt in synpunkter på förslaget till Stockholms parkprogram där remissinstansernas åsikter beaktades. Därefter har hemställan från gatu- och fastighetsnämnden för yttrande remitterats till stadsledningskontoret, stadsdelsnämnderna i Skärholmen, Skarpnäck och Kungsholmen samt stadsbyggnadsnämnden. Skärholmens stadsdelsnämnd har beslutat att avstå från att besvara remissen.

Stadsledningskontoret anser att Stockholms parkprogram är ambitiöst. Det finns dock anledning att pröva hur parkprogrammet ska fungera som ett effektivt styrdokument. Stadsledningskontoret delar bedömningen att parkprogrammet ska syfta till samsyn och samordning mellan de nämnder som arbetar med park- och naturområden. Stadsledningskontoret har inget att invända mot de mål som föreslås i programmet. Däremot finns det svårigheter att tillämpa och följa upp de mål som föreslås. Stadsledningskontoret ser det nödvändigt att parkprogrammet konkretiseras ytterligare och anpassas till de förutsättningar som råder i de olika stadsdelarna. Stadsledningskontoret anser att parkprogrammet ska antas som ett program som innehåller såväl övergripande mål och strategier som råd och riktlinjer.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att det är bra att staden för första gången på länge får ett samlat dokument med konkreta råd och riktlinjer för skötsel och utveckling av parkerna. Kungsholmens stadsdelsnämnd anser vidare att programmet inte bör vara för detaljerat utan ha övergripande mål och inriktningar. Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att det är en god ambition att varje nämnd tar fram en egen plan.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd välkomnar ett gemensamt handlingsprogram för utveckling och skötsel av stadens park- och naturmark. Ett gemensamt program bör främja samordningen i olika frågor. Skarpnäcks stadsdelsnämnd ser positivt på att parkplaner tas fram för varje stadsdelsområde. Planen bör ständigt kunna uppdateras för att bli en levande kunskapsbank.

Stadsbyggnadsnämnden anser att genom att omsätta parkprogrammets mål och strategier i förslaget till parkprogram i landskapsanalyser, MKB och parkplaner är det tänkt att park- och naturfrågorna ska kunna inarbetas i stadsplaneringen.

Kontoret tycker att strategierna med koncentration, nyanläggning och tillgängliggörande vore intressanta att pröva vid stadsförtätning, för att utveckla såväl bebyggelse som grönstrukturen. Grönkartearbetet har visat att användandet och upplevelsen av park- och naturmiljöerna är knutna till kvaliteter och tillgängligheten.

För att en integration av park- och naturvärden i nya stadsstrukturer ska bli framgångsrik fordras inte bara landskapsanalyser och MKB-arbete vid planläggningen. Planens förändringsförslag måste också ställas mot den parkplan för varje stadsdelsområde som parkprogrammet föreslår. Det blir då möjligt att göra en samlad förvaltningsbedömning av, om de föreslagna planförändringarna bidrar till att långsiktigt skapa en ändamålsenlig grönstruktur.

Kontoret önskar därför att det ska utvecklas parkplaner för de projekt där parkprogrammet provas.

Parkprogrammets stora förtjänst är just helhetsperspektivet och samordningen mellan de många aktörerna. Kontoret kan konstatera att genomförandet av programmet kommer att kräva en betydande resursförstärkning för stadens parkdrift, för att nå de uppsatta målen.

Mina synpunkter

Stockholms grönområden har stor betydelse för människors hälsa och välbefinnande. Staden ska fortsätta arbetet med att bevara och utveckla natur- och rekreationsvärden i parker och grönområden, inte minst i samband med utbyggnad av bostäder och arbetsplatser. En kontinuerlig skötsel ökar park- och naturmarkens värde. Det är viktigt att skötseln sker på ett ekologiskt hållbart sätt där användningen av konstgödsel och bekämpningsmedel minimeras samt att funktionalitet, teknisk och ekonomisk rimlighet vägs in. Parkprogrammet kan ses som en ambitionshöjning då det har tillförts ytterligare resurser för investeringar i parker och grönområden i budgeten för 2006.

Stockholms parkprogram är ett ambitiöst förslag. Parkprogrammet ska skapa en samsyn och samordning mellan stadsdelarna och de berörda nämnderna. Programmet ger också förutsättningar för staden att bättre hantera eventuella konflikter mellan programmets mål och det prioriterade målet om ökat bostadsbyggande.

Kommunfullmäktige har i maj 2005 fattat beslut om ny organisation för stadens arbete med parker och grönområden. Stadsdelsnämnderna ges från och med 2006 ett helhetsansvar för huvuddelen av stadens parker och

grönområden i syfte att öka möjligheterna till lokalt inflytande. Därmed görs också en särskild satsning på förstärkt upprustning och investering. Kommunstyrelsen har i enlighet med kommunfullmäktiges beslut genomfört en fördjupad utredning kring ansvaret för investeringar i träd och planteringar på gatumark och för vissa av de så kallade kommuncentrala parkerna.

Årstafältet och Järva friområde ska i ett övergångsskede ligga centralt på trafiknämnden respektive marknämnden. Under denna process ska stadsdelsnämnden, idrottsnämnden och trafiknämnden respektive marknämnden samverka och stadsledningskontoret ha en samordnande roll. Efter iordningställandefasen ska det prövas huruvida det är lämpligt att helt lägga över ansvaret på stadsdelsnämnderna.

Huvudansvaret för Humlegården ska ligga på stadsdelsnämnden då parken har en stark lokal betydelse för exempelvis skolidrott, förskolans utomhusverksamhet och evenemang på Stockholms Stadion. De speciella insatser som de gamla och sällsynta träden kräver visar dock på betydelsen av en nära samverkan mellan stadsdelsnämnden och trafiknämnden. Stadsdelsnämnden ska även kommunicera långsiktiga planeringsfrågor och aktuella ärenden som rör parken med trafiknämnden samt andra berörda centrala nämnder.

Stockholms parkprogram ska vara ett levande dokument som ständigt förnyas. Det som är viktigt, i ett första steg, är att alla stadsdelsnämnder tar fram lokala parkplaner där stadsdelarna inventerar, analyserar och konkretiserar vad just den egna stadsdelen vill ha för långsiktig detaljerad strategi. Stadsdelarna bör därför arbeta fram och presentera lokala parkplaner till december 2007. I dessa lokala planer ska det finnas uppföljningsbara mål som går att kommunicera, följa upp och utvärdera. Det är i detta arbete av vikt att föra en dialog med medborgarna i stadsdelarna för att de kan utvecklas till en större resurs för brukarna.

Stadsledningskontoret bör också till halvtidsutvärderingen se över hur det ekonomiska styrsystemet ser ut.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Sten Nordin* (m) och *Lotta Edholm* (fp) enligt följande.

Stadens parker uppskattas allt mer av stockholmarna. Detta är givetvis mycket positivt men det ställer samtidigt ökade krav på stadens resurser till parkskötsel. Den uppdelningen som finns i dag genom att trafikkontoret anlägger parkerna och

stadsdelsnämnderna står för skötseln är olycklig. Vi vill samla såväl anläggningen som skötseln under trafiknämnden under en särskild stadsträdgårdsmästare. Vilket innebär att nämnden måste tillföras ökade resurser för denna verksamhet.

Dessutom anser vi att vid nyanläggning av park eller annan naturmark måste behovet av bostäder och infrastruktur beaktas vid varje enskilt tillfälle.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Förslaget Stockholms parkprogram godkänns som inriktning för åren 2005-2009 med de revideringar som framgår av stadsledningskontorets tjänsteutlåtande samt vad borgarrådet anför i detta utlåtande.
2. Berörda nämnder ska utveckla och sköta Stockholms parker och natur i enlighet med parkprogrammet.
3. Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med marknämnden utforma lokala parkplaner i enlighet med parkprogrammet före december 2007.
4. Marknämnden ges i uppdrag att samordna, revidera, följa upp och utvärdera programmet. En samlad utvärdering ska göras efter halva programperioden.

Stockholm den 14 december 2005

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Leif Rönngren

Anette Otteborn

Särskilt uttalande gjordes av *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Kristina Alvendal* (alla m) och *Lotta Edholm* och *Ann-Katrin Åslund* (båda fp) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (m) och (fp) i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av *Ewa Samuelsson* (kd) enligt följande.

Vi ställer oss positiva till stora delar av det föreslagna parkprogrammet. Stadens parker utgör en eftertraktade gröna oaser i den urbana stadsmiljön och bidrar till Stockholms unika karaktär. Parkprogrammet anger flera bra riktlinjer för hur vi ska bevara och

utveckla dessa områden. Vi vill speciellt lyfta fram vikten av trygghetsskapande åtgärder, så som rätt belysning samt placering av buskage.

Däremot anser vi att vid nyanläggning av park eller annan naturmark måste behovet av bostäder och infrastruktur beaktas vid varje enskilt tillfälle.

ÄRENDET

Gatu- och fastighetsnämnden har brett (sexton stadsdelsnämnder och sex facknämnder och råd) begärt in synpunkter på förslaget till Stockholms parkprogram där remissinstansernas åsikter beaktades. Därefter har hemställan från gatu- och fastighetsnämnden för yttrande remitterats till stadsledningskontoret, stadsdelsnämnderna i Skärholmen, Skarpnäck och Kungsholmen samt stadsbyggnadsnämnden. Skärholmens stadsdelsnämnd har beslutat att avstå från att besvara remissen.

Stockholms parkprogram ska utgöra grunden för en hållbar strategi för utveckling och skötsel av stadens park- och naturmark. Parkprogrammet föreslår tre övergripande mål i arbetet; god park- och naturtillgång för ett rikt utbud av värdefulla grönområden, rik park- och landskapskultur med historisk kontinuitet samt hållbar park- och naturmiljö för sund, livskraftig miljö och biologisk mångfald.

Parkprogrammet ger råd och riktlinjer för att ta till vara och utveckla park- och naturmarkens värden, förutsättningar, karaktärer och innehåll i planering, projekt och skötsel. Parkprogrammet behandlar främst planeringen, projektets programskede samt parkskötsels och naturvårdens prioriteringar.

Flera kommunala program och planer har inarbetats i parkprogrammet så som Stockholms översiktsplan (ÖP99) med byggnadsordning, Stockholms grönkarta, Stockholms biotop- och sociotopkartor, Teknisk handbok, Trädplan för Stockholm, Möbleringsprogrammet, Stenstadens gatumiljö, Stockholms vattenprogram och Dagvattenstrategi, samt trädplaner och trafik- och gatumiljöplaner för respektive stadsdel.

Gatu- och fastighetsnämnden beslutade den 21 september 2004 att godkänna Stockholms parkprogram samt att hemställa om att kommunfullmäktige fastställer programmet.

Reservation anfördes av *Sten Nordin* (m), *Berthold Gustavsson* (m), *Anna Wersäll* (m), *Ulf Fridebäck* (fp) och *Martina Lind* (fp) till förmån för gemensamt framställt yrkande, *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av *Per Bolund* (mp) och *Åsa Romson* (mp), *bilaga 1*.

Gatu- och fastighetskontorets tjänsteutlåtande, daterat den 17 augusti 2004 har i huvudsak följande lydelse.

Alla remissinstanser välkomnar ett gemensamt parkprogram för Stockholm. Flera instanser är uttalat positiva till de övergripande målen och strategierna. Inga uttalar någon kritik av dessa. Stadsdelsnämndernas brist på resurser är alltigenom överskuggande i deras remissvar. Ingen kritik har dock direkt kommit från stadsdelsnämnderna som pekar på att parkprogrammet föreskriver en önskad nivå eller använder fel typ av beskrivning när det gäller parkskötsel. Gatu- och fastighetskontoret anser att parkprogrammet i princip stämmer med kraven i de skötselavtal som finns idag.

Programmets karaktär av rådgivande dokument har i revideringsarbetet stärkts och detaljeringsgraden minskats. I revideringsarbetet har deltagit representanter från stadsdelsförvaltningarna.

Gatu- och fastighetskontoret föreslår att gatu- och fastighetsnämnden godkänner programmet samt hemställer om att kommunfullmäktige fastställer Stockholms parkprogram som ett program för utveckling och skötsel av Stockholms parker och naturområden.

REMISSER

Hemställan från gatu- och fastighetsnämnden har remitterats till stadsledningskontoret, stadsdelsnämnderna på Kungsholmen, Skarpnäck, Skärholmen samt till stadsbyggnadsnämnden. Skärholmens stadsdelsnämnd har beslutat att avstå från att besvara remissen.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, daterat den 18 april 2005, har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret kan inledningsvis konstatera att gatu- och fastighetsnämnden utarbetat ett ambitiöst förslag till parkprogram för Stockholm. Programförslaget belyser stadens arbete med parker och grönområden ur en rad olika perspektiv och det innehåller en mycket stor mängd råd och riktlinjer. Det finns dock anledning att pröva hur parkprogrammet ska kunna fungera som ett effektivt och relevant styrdokument för berörda nämnder. Dessutom är det nödvändigt att se över programförslaget med anledning av ovan nämnda fullmäktigebeslut angående ny organisation för verksamheter inom gatu- och fastighetsnämnden och kommande fullmäktigebeslut om gränssnitt mellan marknämnden, trafiknämnden och stadsdelsnämnderna.

Syfte

Programförslaget visar att det finns ett behov av att Stockholms stad tar ett samlat grepp kring grönstrukturfrågorna och fastställer en gemensam inriktning för verksamheten, utöver det som slås fast i översiktsplanen. Behovet av ett gemensamt inriktningsdokument torde dessutom öka i och med att ansvaret för investeringar i parker och naturområden till stor del flyttas från gatu- och fastighetsnämnden till 18

stadsdelsnämnder. Stadsledningskontoret delar därmed bedömningen att parkprogrammet bör syfta till att skapa en samsyn och samordning mellan de nämnder som arbetar med park- och naturmarken i Stockholm. Ett samlat, stadsövergripande parkprogram innebär också ökade möjligheter för berörda nämnder att kommunicera stadens inriktning med externa konsulter och entreprenörer.

Mål och strategier

Kontoret har i sak inget att invända mot de mål som föreslås i programmet. Det är naturligtvis angeläget att staden strävar efter en god park- och naturtillgång, en hållbar park- och naturmiljö och en rik park- och landskapskultur. De strategier som redovisas i programmet skulle enligt kontorets uppfattning sannolikt bidra till en sådan utveckling på sikt. Stadsledningskontoret ställer sig särskilt positivt till att de föreslagna strategierna skapar utrymme för att öka kvaliteten på stadens grönområden i samband med att det sker förtätning av bebyggelsen. Kontorets bedömning är att programmet ger förutsättningar för staden att bättre hantera eventuella konflikter mellan parkprogrammets mål och det prioriterade målet om ökat bostadsbyggande.

Stadsledningskontoret ser emellertid svårigheter att i praktiken tillämpa och följa upp de mål som föreslås i programmet. Målen är inte tidsatta eller tillräckligt väl definierade och det framgår inte hur de ska utvärderas. De föreslagna målen borde enligt kontorets mening ha preciserats i delmål eller etappmål i syfte att öka möjligheten att på ett systematiskt sätt utvärdera effekterna av parkprogrammet.

Ett alternativ till en sådan omarbetning skulle kunna vara att karaktärisera de redovisade målen och strategierna som en långsiktig vision och inriktning för stadens arbete med park- och naturområden. Programmets funktion som styrdokument skulle i så fall bli att fullmäktige dels antar en långsiktig inriktning, men framför allt fastställer råd och riktlinjer för denna verksamhet.

Planering

Parkprogrammet innehåller en strukturerad redovisning av vilka internationella, nationella, regionala och kommunala beslut som har betydelse för grönstrukturplaneringen och som har legat till grund för förslaget till parkprogram. Enligt stadsledningskontorets mening torde översiktsplanen med tillhörande byggnadsordning ha en särskilt stor betydelse eftersom kommunfullmäktige där slagit fast övergripande mål och strategier för bland annat grönstrukturen. Stadsledningskontoret anser, i likhet med vad som framgår i förslaget, att parkprogrammet bör utgöra en länk mellan översiktsplanen och andra övergripande planer och lokala projekt och skötsel.

Det är dock nödvändigt att inriktningen i parkprogrammet kan konkretiseras ytterligare och anpassas till de lokala förutsättningarna i olika delar av staden. Stadsledningskontoret tillstyrker därmed förslaget att det ska utarbetas lokala parkplaner för respektive stadsdelsområde. I programmet föreslås att gatu- och fastighetsnämnden ska ansvara för att upprätta lokala parkplaner. Med tanke på den kommande förändringen av ansvaret för parkinvesteringar är det mer rimligt att

stadsdelsnämnderna ansvarar för dessa planer. Därmed skulle stadsdelsnämnderna ges möjlighet att systematiskt kartlägga investeringsbehoven och göra nödvändiga prioriteringar för utvecklingen av parker och naturmark.

Stadsledningskontoret är medvetet om att arbetet med lokala parkplaner kommer att ta utredarresurser i anspråk. Nämnderna bör därför till viss del själva kunna välja omfattningen på de lokala planerna i enlighet med instruktionerna i parkprogrammet och arbetet bör kunna bedrivas på lång sikt. Kontorets uppfattning är att samtliga stadsdelsnämnder bör ha fattat beslut om en lokal parkplan före utgången av 2006.

Projekt

Den beslutade omorganisationen av verksamheter inom gatu- och fastighetsnämnden innebär att parkprogrammet måste revideras när det gäller ansvarsfördelning för utveckling av den lokala grönstrukturen utifrån fullmäktiges kommande beslut om gränsdragningen mellan stadsdelsnämndernas, trafiknämndens och marknämndens respektive ansvar för parkinvesteringar. I det fortsatta arbetet bör också ansvaret för befintliga handböcker, som exempelvis Teknisk handbok, klarläggas samt hur stadsdelsnämnderna ska förhålla sig till befintliga program som gatu- och fastighetsnämnden fastställt.

I övrigt noterar stadsledningskontoret att flera av råden och riktlinjerna för projektarbetet avser frågor som rör medborgardialog och framtida skötsel. Dessa frågor bör enligt stadsledningskontoret kunna hanteras effektivare när stadsdelsnämnderna ges ett samlat ansvar för parker och naturområden och besluten kommer att fattas på den lokala nivån.

Skötsel

Många stadsdelsnämnder ställde sig kritiska till parkprogrammets råd och riktlinjer avseende parkskötseln i samband med gatu- och fastighetskontorets samråd kring programmet under 2003. Kritiken gällde enligt uppgift i huvudsak att samrådsunderlaget angav en nivå för drift och underhåll i parker och naturområden som nämnderna inte ansåg sig ha ekonomiska förutsättningar att uppnå utan tilldelning av extra resurser.

Stadsledningskontorets uppfattning är att råden och riktlinjerna i parkprogrammet inte ska vara mer detaljerat än nödvändigt. Det är därför positivt att gatu- och fastighetsnämnden har minskat detaljeringsgraden och stärkt den rådgivande karaktären i det nu aktuella programförslaget jämfört med det tidigare samrådsunderlaget. Enligt stadsledningskontorets mening finns det anledning att ytterligare förstärka den rådgivande karaktären i det slutliga programmet till exempel genom att ”ska” ersätts av ”bör”.

Med anledning av den kritik som framkommit vill stadsledningskontoret poängtera att stadsdelsnämnderna själva ansvarar för att fatta beslut om skötselnivåer utifrån de lokala förutsättningarna och intentionerna i parkprogrammet. Det bör i detta sammanhang påpekas att stadsdelsnämnderna tillfördes 18,0 mnkr i budget för 2005 för att ”utveckla skötseln av parker och naturområden samt övrig

stadsmiljöverksamhet”. Vidare är det av stor betydelse att stadsdelsnämnderna nu ges möjlighet att ta ett samlat grepp kring drift, underhåll och investeringar och utforma en långsiktig planering för stadsdelsområdets parker och naturområden i lokala parkplaner.

Genomförande, uppföljning och utvärdering

En klar brist med förslaget är att gatu- och fastighetsnämnden inte tidsatt parkprogrammet och att det saknas en plan för kommunikering, uppföljning, utvärdering och eventuell revidering. Stadsledningskontoret menar, som framgår ovan, att det trots allt torde vara möjligt att anta förslaget till parkprogram som ett inriktningsdokument med råd och riktlinjer. Kontorets uppfattning är att programmet bör tidsättas och förslagsvis gälla från och med 2005 till och med 2009.

Det är nödvändigt att det finns ett tydligt ansvar för samordning, uppföljning och utvärdering och kontoret föreslår att marknämnden ges ett sådant ansvar. I det ansvaret bör det ingå att genomföra en halvtidsutvärdering under år 2007. Marknämnden bör också arbeta vidare med att ta fram lämpliga metoder för att följa upp programmets inriktning.

Ekonomiska konsekvenser

Det framgår inte av ärendet om förslaget till parkprogram medför några ekonomiska konsekvenser för de verksamheter som berörs. Enligt kompletterande uppgifter från gatu- och fastighetskontoret innebär förslaget sammantaget inte någon ambitionshöjning och programmets råd och riktlinjer motsvarar snarare en grundläggande nivå för arbetet med parker och naturområden. Stadsledningskontoret beklagar dock att gatu- och fastighetsnämnden inte utvecklat resonemangen om parkprogrammets ekonomiska konsekvenser och föreslår att metoder för ekonomisk uppföljning utarbetas inför den ovan nämnda halvtidsutvärderingen.

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade den 30 januari 2005 att besvara skrivelsen med Kungsholmens stadsdelsförvaltnings utlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av Birgitta Wallner (mp), bilaga 1.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande, daterat den 30 januari 2005, har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen tycker att det är mycket bra att staden för första gången på länge får ett samlat dokument med konkreta råd och riktlinjer om skötsel och utveckling av parkerna. I ett dokument ges en övergripande bild av stadens parkambitioner.

Vi instämmer i att de övergripande målen om god parktillgång, rik parkkultur och hållbar parkmiljö bör ses som ledstjärnor i arbetet med park- och naturmarken. Vi

håller också med om att de övergripande strategierna som definieras i programmet kan vara till hjälp vid planering och projektering.

Råden och riktlinjerna avser att vägleda och styra, men de är i vissa fall enligt förvaltningen väl detaljerade. Några exempel på detta är:

- datum för spolning av naturisbanor (där respektive skötselansvarig förvaltning nog bättre bedömer detta)
- nytt beslut om blomsterprogram varje år (där förvaltningarna handlat upp detta med olika entreprenadtider, ibland över 2-3-årsperioder)
- Rålambshovsparken och Stadshusets trädgård anges som skötselintensiv parkmark i innerstaden. Rålambshovsparken tillhör inte de mest skötselintensiva ytorna. Stadshusets trädgård är inte parkmark utan fastighetsmark (även om det är viktigt att den är välskött).

Den här typen av alltför detaljerade "instruktioner" och mindre faktafel för oss till slutsatsen att programmet bör faktagranskas ytterligare en gång, gärna genom en referensgrupp med företrädare för såväl gatu- och fastighetskontoret som några stadsdelsförvaltningar.

I programmet föreslås att en fortsättning bör vara att varje stadsdelsnämnd för sitt område tar fram en egen plan som beskriver grönstrukturens historia, karaktärer, värden och andra viktiga förutsättningar. I parkplanen föreslås också framgå behovet av lagskydd, detaljplanering, upprustning, förnyelse, nyanläggning, skötsel och underhåll av park- och naturmark.

Stadsdelsförvaltningen menar att det är en god ambition att varje nämnd tar fram en sådan plan. Om programmet antas och stadsdelsnämnden får ett sådant uppdrag kommer förvaltningen gärna att anta denna utmaning, även om arbetet med en plan kräver resurser, framför allt i form av tid.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade den 20 februari 2005 att besvara skrivelsen med Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings utlåtande.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande, daterat den 15 januari 2005, har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar ett gemensamt handlingsprogram för utveckling och skötsel av stadens park- och naturmark. Detta är viktigt då ansvaret för marken är fördelat på flertalet kommunala förvaltningar. Gatu- och fastighetsnämnden driver allt förändringsarbete, nyanläggningar och upprustningar. Planläggning ansvarar stadsbyggnadsnämnden för. För städning, skötsel och underhåll ansvarar respektive stadsdelsnämnd. Ett gemensamt program bör främja samordning i olika frågor.

Förvaltningen ser positivt på att parkplaner tas fram för varje stadsdelsområde. Planen bör ständigt kunna uppdateras, för att bli en levande kunskapsbank för stadsdelsområdets park- och naturmark.

För att parkprogrammet ska kunna följas och förverkligas i framtiden anser förvaltningen att ekonomiska medel måste tillföras då nya ytor tillkommer t.ex. vid naturreservatsbildningar och ombyggnad av parker som medför ökade skötselinsatser.

Skärholmens stadsdelsförvaltning och Skärholmens stadsdelsnämnd avstår från att besvara remissen.

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 25 februari 2005 att besvara skrivelsen med stadsbyggnadskontorets utlåtande.

Reservation anfördes av *Joakim Larsson* (m), *Ingvar Snees* (m) och *Regina Kevius* (m), som hänvisade till Snees yrkande, *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden *Py Börjeson* (s), *Conny Nilsson* (s), *Rolf Lindell* (s), *Jan Qvarsell* (s), *Rafeda Malki* (s), *Ewa Törngren* (v) och *Cecilia Obermüller* (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden *Lotta Edholm* (fp), *Katariina Gūven* (fp) och *Kerstin Rossipal* (kd), *bilaga 1*.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande, daterat den 22 augusti 2005, har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadsnämnden har ansvar för översiktsplanering och detaljplaneläggning, naturreservatsbildning och övergripande grönstrukturfrågor i stadsplaneringen. Hela Stockholms Parkprogram berör stadsbyggnadskontorets verksamhet, men förslagen i kapitlet om planering är särskilt viktigt att ta ställning till.

Genom att omsätta parkprogrammets mål och strategier i förslaget till parkprogram i *landskapsanalyser*, *MKB* och *parkplaner* är det tänkt att park- och naturfrågorna ska kunna inarbetas i stadsplaneringen.

Kontoret använder regelmässigt landskapsanalyser i MKB i planeringen, men de bygger inte på konkreta förvaltningsgemensamma mål och strategier, som är förankrade i internationella, nationella och kommunala policydokument. Parkprogrammet föreslår sådana mål och strategier, som gör det möjligt att med utgångspunkt från Grönkartans värden diskutera en stadsmiljös tillgång eller brist på park- och naturkvaliteter, och stadsmiljöns möjligheter och begränsningar sett ur ett socialt, kulturellt och/eller ekologiskt grönstrukturperspektiv.

Parkprogrammet föreslår tre övergripande mål. De målen är:

- God parktillgång – med fokusering på planering och människors vardagsliv i staden.

- Hållbar parkmiljö – med inriktning på en ren miljö och biologisk mångfald.
- Rik parkkultur – syftar till att främja kultur, kulturhistoria och estetik samt tät brukardialog.

Parkprogrammet föreslår några övergripande strategier. Strategierna är:

- Upprätthållande – av god stads, park- och naturmiljö, genom skötsel och underhåll.
- Förnyelse – av park- och naturmiljöer, genom utveckling av nya värden, där det är gott om park- eller naturmark, men värdena är få eller utspridda.
- Koncentration – av park- och naturvärden inom en större friyta, som ger möjligheter att samtidigt bebygga del av park- naturmiljön.
- Nyanläggning – av park i stadsmiljöer (med befintlig och ny bebyggelse) där det finns dålig tillgång till park- och naturvärden.
- Tillgängliggörande – av park- och naturkvaliteter genom att skapa bättre nåbarhet, framkomlighet eller offentlighet.

Kontoret tror att strategierna med koncentration, nyanläggning och tillgängliggörande vore intressanta att pröva vid stadsförtätning, för att utveckla såväl bebyggelse som grönstrukturen. Grönkartarbetet har visat att användandet och upplevelsen av park- och naturmiljöerna är knutna till kvaliteter och tillgängligheten.

För att en integration av park- och naturvärden i nya stadsstrukturer ska bli framgångsrik fodras inte bara landskapsanalyser och MKB:arbete vid planläggningen. Planens förändringsförslag måste också ställas mot *den parkplan för varje stadsdelsområde* som Parkprogrammet föreslår. Det blir då möjligt att göra en samlad förvaltningsbedömning av, om de föreslagna planförändringarna bidrar till att långsiktigt skapa en ändamålsenlig grönstruktur.

Kontoret önskar därför att de ska utvecklas parkplaner för de projekt där Parkprogrammet prövas. Kontoret uppmanar gatu- och fastighetskontoret, att i samarbete med berörd stadsdelsförvaltning utarbeta parkplaner, som kan integreras i de stadsutvecklingsprojekt som förbereds i Söderortsvisionen och i det pågående Kista Science City projektet. Det skulle ge möjligheter att se park- och naturfrågorna i ett samhällsperspektiv, där park- och naturvärdena bedöms utifrån deras förmåga att aktivt bidra till god bebyggd miljö. Det är i de sammanhanget Parkprogrammets mål och strategier bör prövas och utvärderas.

Östermalms Parkplan kan tjäna som föredöme för utvecklingen av parkplaner för visionsområdena. Sådana parkplaner skulle kunna komplettera planeringsbedömningarna med ett långsiktigt förvaltningsperspektiv på grönstrukturens sociala, kulturella och ekologiska värden. För grönstrukturen har det långsiktiga förvaltningsperspektivet central roll för samtliga värden, då det tar lång tid att skapa nya miljövärden i parker och naturområden. Här skiljer sig grönstruktursprocessen markant från bygg- och anläggningsprocesserna. Först när anläggandet är färdigt börjar processen med att skapa såväl sociala som kulturella och ekologiska värden i parker och natur. Lokal dialog om brukarmedverkan kan påskynda

processen, men då med en parkplan som styrmedel för nya investeringar kopplade till skötsel- och underhållsmedel.

Parkprogrammets stora förtjänst är just helhetsperspektivet och samordningen mellan de många aktörerna. Kontoret kan konstatera att genomförandet av programmet kommer att kräva en betydande resursförstärkning för stadens parkdrift, för att nå de uppsatta målen. Kontoret önskar därför pröva parkprogrammet innan det fastställs, för att medverka till att utveckla mål och strategier för god parktillgång, rik parkkultur och hållbar parkmiljö, i en stad med mycket snabb stadstillväxt.

RESERVATIONER M.M.

Gatu- och fastighetsnämnden

Reservation anfördes av Sten Nordin (m), Berthold Gustavsson (m), Anna Wersäll (m), Ulf Fridebäck (fp) och Martina Lind (fp) till förmån för gemensamt framställt yrkande enligt följande.

Stadens parker uppskattas allt mer av stockholmarna. Detta är givetvis mycket positivt men det ställer samtidigt ökade krav på stadens resurser till parkskötsel. Den uppdelningen som finns i dag genom att gatu- och fastighetsnämnden anlägger parkerna och stadsdelsnämnderna står för skötseln är olycklig. Vi vill samla såväl anläggningen som skötseln under gatu- och fastighetsnämnden under en särskild stadsträdgårdsmästare. Vilket innebär att nämnden måste tillföras ökade resurser för denna verksamhet.

Dessutom anser vi att vid nyanläggning av park eller annan naturmark måste behovet av bostäder och infrastruktur beaktas vid varje enskilt tillfälle.

Särskilt uttalande gjordes av Per Bolund (mp) och Åsa Romson (mp) enligt följande.

Miljöpartiet anser att en mycket viktig funktion för parkprogrammet är att värna och öka den biologiska mångfalden. Detta kan ske genom medvetna skötselprogram där naturligt lokalt förekommande och värdefulla arter används i parkplaneringen och där ekologiska metoder för parkskötsel används.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Birgitta Wallner (mp) enligt följande.

Miljöpartiet de Gröna ser parkerna i Stockholm som stadens ansikte och lungor. Parkerna är stockholmarnas rekreationsplatser, de spelar idag en strategisk roll i ett samhälle där kommunikationen mellan människor ofta är elektronisk. I en stad som förtätas får parkerna en allt större roll som mötesplatser och oaser.

Stadsträdgårdsmästaren Holger Blom planerade Stockholms parker på trettio- och fyrtioalet. Sedan dess har parkerna haft en mer undanskymd roll, inte minst i planerings- och stadsbyggnadssammanhang. Miljöpartiet de gröna ser därför mycket positivt på strävanden att med hjälp av kvalificerade trädgårds- och landskapsarkitekter återigen sätta fokus på parkerna.

Parkerna på Kungsholmen kan idag bäst beskrivas som fungerande, däremot har de funktionella och skönhetsbetonade aspekterna i stort sett tonat bort. Inte minst Rålambshovsparken, som har hundratusentals besökare sommartid och tillhör de mest populära utomhusplatserna i Stockholm sommartid, måste idag betecknas som sliten och nedgången. Amfiteatern har nyligen rustats upp, något som inte kan sägas om grönyrtorna. Rålambshovsparken ger ett oharmoniskt intryck och den övergripande arkitektoniska strukturen är numera svår att urskilja. Detsamma kan sägas om samtliga parker på ön.

Miljöpartiet de gröna SDN Kungsholmen vill med detta rikta en direkt uppmaning till Gatu- och Fastighetsnämnden att omgående påbörja en plan för upprustning av i första hand Rålambshovsparken och i andra hand övriga parker på ön. Ett förslag är att vid upprustningen utgå från den ursprungliga planen för parken. En annan uppiggande tanke är att hitta en arkitektonisk struktur som på ett fascinerande sätt kombinerar de gamla idéerna med ett nytänkande, där man utgår från parkens olika användningsområden idag och imorgon.

Med den nya stadsdelen på nordvästra Kungsholmen kommer fokus att sättas på öns samtliga parker. Det kan därför vara lämpligt att med en arkitektonisk plan för Rålambshovsparken även arbeta fram planer för övriga parker, som på många och tydliga sätt kommer att beröras av nybyggnationerna.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av Joakim Larsson (m), Ingvar Snees (m) och Regina Kevius (m), som hänvisade till Snees yrkande enligt följande.

Vi ställer oss positiva till delar av det föreslagna parkprogrammet. Stadens parker utgör eftertraktade gröna oaser i den urbana stadsmiljön och bidrar till Stockholms unika karaktär. Det är givetvis viktigt att medborgarna i en storstad har tillgång till grönområden för rekreation och friluftsliv. Vi är dock tveksamma till att ytterligare utöka antalet naturreservat eftersom de bestämmer markanvändning för lång tid framöver. Det kan därmed komma att hindra Stockholms långsiktiga utveckling. Ju fler naturreservat staden beslutar om, desto mindre kan staden växa.

Vi anser vidare att vid nyanläggning av park eller annan naturmark måste behovet av bostäder och infrastruktur beaktas vid varje enskilt tillfälle.

Om vi antar program efter program för fler naturreservat riskerar vi en stagnation som kan komma att påverka såväl näringsliv, bostadsbyggande som stadens tillväxt.

Särskilt uttalande gjordes av Py Börjeson (s), Conny Nilsson (s), Rolf Lindell (s), Jan Qvarsell (s), Rafeda Malki (s), Ewa Törngren (v) och Cecilia Obermüller (mp) enligt följande.

Majoriteten välkomnar Parkprogrammet och ser det som ett viktigt dokument i stadens framtida planering och skötsel av parker och natur. Det är ett program som på ett bra sätt sammanfattar många av de viktiga styrdokumenterna (ÖP 99, Artdatabanken, Grönkartan, AG21 m.m.) för grönmarkens skötsel och bevarande i vår kommun. Med landskapsanalyser, MKB och parkplaner kan park- och naturfrågor arbetas in i stadsplaneringen.

Det framgår att investeringar i såväl drift som underhåll av våra gemensamma grönområden är mycket viktigt och de av majoriteten extra budgeterade medlen för drift och underhåll kommer väl till användning.

Särskilt uttalande gjordes av Lotta Edholm (fp), Katariina Güven (fp) och Kerstin Rossipal (kd) enligt följande.

Vi ställer oss positiva till stora delar av det föreslagna parkprogrammet. Stadens parker utgör eftertraktade gröna oaser i den urbana stadsmiljön och bidrar till Stockholms unika karaktär. Parkprogrammet anger flera bra riktlinjer för hur vi ska bevara och utveckla dessa områden.

Däremot anser vi att vid nyanläggning av park eller annan naturmark måste behovet av bostäder och infrastruktur beaktas vid varje enskilt tillfälle.